مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره دوازدهم، فروردین ۱۳۹۲، ۲۶-۱۵

رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتارهای پرخطر در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد

تکتم کاظمینی[۱]، مرتضی مدرس غروی[۲]

دریافت مقاله:۹۰/۷/۱۷ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۹۰/۱/۲۵ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۹۱/۱/۲۷ پذیرش مقاله: ۹۱/۲/۲۶

چکیده

زمینه و هدف: رفتارهای پرخطر می‌توانند به افزیش میزان بیماری و مرگ و میر در دانشجویان منجر شوند. هدف این پژوهش بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی با رفتارهای پرخطر در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد بوده است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی، ۲۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد (۱۰۰ دانشجوی دختر و ۱۰۰ دانشجوی پسر) در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۸۹ مورد پژوهش قرار گرفتند. شرکت‌کنندگان با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و در دسترس انتخاب شده و به صورت داوطلبانه در این مطالعه شرکت کردند. از دو پرسش‌نامه Neo و رفتارهای پرخطر برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. داده‌ها با روش همبستگی پیرسون، رگرسیون همزمان و رگرسیون گام به گام تحلیل شدند.

یافته‌ها: ویژگی‌های شخصیتی روان رنجورخویی (r= -۰/۴۵)، موافقت (r= -۰/۶۳) و وظیفه‌شناسی (r= -۰/۶۹) با رفتارهای پرخطر رابطه منفی معنی‌دار (p=۰/۰۱) و ویژگی‌های برون‌گرایی (r=۰/۷۸) و باز بودن به تجربه (r=۰/۷۱) با رفتارهای پرخطر رابطه مثبت معنی‌دار داشتند (p=۰/۰۱). نتایج رگرسیون خطی و سلسله مراتبی نیز نشان داد که این ویژگی‌های شخصیتی به‌طور کلی ۷۵٪ از واریانس رفتارهای پرخطر را تبیین می‌کنند که از این میان سهم برون‌گرایی ۶۰٪، وظیفه‌شناسی ۸٪، روان رنجورخویی ۴٪، باز بودن به تجربه ۱٪ و موافقت ۲٪ است.

نتیجه‌گیری: یافته‌های این پژوهش می‌تواند در ایجاد برنامه‌های مداخله‌ای برای افراد درگیر در رفتارهای پرخطر و نیز در پیشگیری از این رفتارها در افراد در معرض خطر به کار گرفته شود.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های شخصیتی، رفتارهای پرخطر، دانشجویان

مقدمه

مفهوم گسترده رفتار پرخطر، سلسله‌ای از رفتارها را در برمی‌گیرد که نه تنها برای فرد درگیر در این رفتار و افراد مهم زندگی وی زیان‌های جدی به بار می‌آورد، بلکه باعث صدمه غیرعمدی به افراد بیگناه دیگر نیز می‌شود. رایج‌ترین رفتارهای پرخطر عبارتند از: مصرف زیاد

۱- (نویسنده مسئول) دانشجوی دکترای تخصصی روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
تلفن: ۸۷۹۰۹۱۵-۰۵۱۱، دورنگار: ۸۷۹۰۹۱۵-۰۵۱۱، پست الکترونیکی: tkazemeini@gmail.com
۲- استادیار گروه آموزشی روان پزشکی، مرکز تحقیقات روان پزشکی و علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

مشروبات، سوءمصرف مواد، آمیزش جنسی ناایمن، رانندگی بی‌پروا، ورزش‌های خطرناک، قماربازی، اعمال بی‌بند و بار و غیرقانونی [۱]. تحقیقات نشان می‌دهند که متداول‌ترین وقوع این رفتارها در محیط دانشگاه است [۲] و رفتارهای پرخطری از جمله مصرف زیاد الکل، مصرف غیرقانونی دارو و رفتار جنسی ناایمن می‌تواند به میزان بالای بیماری و مرگ و میر در میان دانشجویان منجر شود [۳].

به نظر می‌رسد برخی افراد، از نظر عوامل شخصیتی، بیشتر مستعد خطر کردن هستند [۴]. شخصیت را می‌توان به صورت مجموعه بادوام و بی‌نظیر ویژگی‌هایی تعریف کرد که ممکن است در موقعیت‌های مختلف تغییر کنند [۵]. اگرچه هنوز در مورد ساختار بنیادی صفات شخصیتی اختلاف نظراتی وجود دارد، اما اکنون اکثر محققان شخصیت، مدل پنج عاملی را پذیرفته‌اند [۷-۶]. پنج عامل اصلی بزرگ عبارتند از: روان رنجورخویی، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، موافقت و وظیفه‌شناسی [۸]. روان رنجورخویی یعنی تمایل به تجربه هیجانات منفی مثل اضطراب و افسردگی؛ برون‌گرایی تمایل به معاشرت، خونگرمی، جرأتمندی، جستجوی محرک، فعال و شاد بودن است؛ باز بودن به تجربه تمایل به تخیل، خلاقیت، حساسیت هیجانی و هنری و غیرمتعارف بودن است؛ موافقت بعد بین فردی روابط است که با نوع دوستی، اعتماد، تواضع و همکاری مشخص می‌شود و وظیفه‌شناسی تمایل به نظم، پیشرفت‌گرایی، پافشاری و قابل اطمینان بودن و پیروی از قوانین و اصول اخلاقی است [۱۰-۹].

در پیشینه پژوهشی، مطالعات اندکی به بررسی رابطه بین خطر کردن و عوامل شخصیتی بر اساس مدل پنج عاملی نئو پرداخته‌اند. در یکی از این مطالعات، Nicholson و همکاران نمونه‌ای شامل ۲۴۰۱ دانشجو و مدیر شرکت‌کننده در دوره‌های کارشناسی در یک دانشگاه محلی را مورد ارزیابی قرار دادند. مقایسه میانگین نمره کلی خطر کردن نشان داد که زنان در مقایسه با مردان کمتر مستعد مخاطره‌کردن بودند. رابطه برون‌گرایی و باز بودن با خطر کردن مثبت بود، در حالی که روان رنجورخویی، موافقت و وظیفه‌شناسی رابطه معکوسی با خطر کردن داشتند. این روابط در تمام حیطه‌ها صادق بود، به جز خطر در حیطه سلامتی که در آن، روان رنجورخویی ارتباط مثبتی با خطر کردن داشت. همچنین در این مطالعه مشخص شد که جنبه جستجوی هیجان عامل برون‌گرایی، بیشترین رابطه را با خطر کردن کلی دارد [۱۱]. Vollrath و Torgersen نیز در پژوهشی دریافتند افرادی که در برون‌گرایی یا روان رنجورخویی نمره بالا و در وظیفه‌شناسی نمره پایینی کسب کردند، بیشترین احتمال ارتکاب رفتارهای پرخطر چندگانه را داشتند. افرادی که در وظیفه‌شناسی نمره بالا و در برون‌گرایی نمره پایینی کسب کردند، کمترین احتمال ارتکاب رفتارهای پرخطر را داشتند [۱۲]. Anic به این نتیجه رسید که در افراد بزرگسال، نمرات بالا در باز بودن به تجربه و نمرات پایین در روان رنجورخویی و موافقت، با نمره کلی خطر کردن همبستگی دارد. بعد از دسته‌بندی افراد از نظر جنسیت، فقط باز بودن به تجربه با خطر کردن رابطه معنی‌داری داشت. اگرچه تفاوت‌های جنسیتی بین زن و مرد وجود داشت اما هیچ یک از لحاظ آماری معنی‌دار نبود [۱۳]. اما در مطالعه Lauriola و Levin جنسیت بر مخاطره کردن تأثیر معنی‌داری داشت؛ به طوری که مردان در مقایسه با زنان رفتارهای پرخطر

بیشتری مرتکب می‌شدند [۱۴]. به علاوه Holye و همکاران پس از انجام یک مطالعه کیفی نتیجه گرفتند که خطرپذیری جنسی با وظیفه‌شناسی و موافقت پایین و روان رنجورخویی و برون‌گرایی بالا رابطه دارد [۱۵]. نتایج مطالعات انجام شده در زمینه رابطه بین پنج حیطه شخصیتی و رفتارهای مخاطره‌آمیز استعمال سیگار و مصرف مشروبات الکلی نشان می‌دهند که بین استعمال سیگار و روان رنجورخویی بالا، وظیفه‌شناسی پایین [۱۷-۱۶] و موافقت پایین رابطه آماری معنی‌داری وجود دارد [۱۶]. همچنین روان رنجورخویی بالا و وظیفه‌شناسی پایین با مصرف مشروبات الکلی رابطه دارد [۱۸].

با توجه به شیوع بالای رفتارهای پرخطر در میان دانشجویان؛ صدمات و خسارات جبران‌ناپذیر رفتارهای پرخطر و بالا بودن هزینه‌های زمانی و مالی اقدامات تغییر رفتار در سطح فردی و اجتماعی، در این پژوهش به بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتارهای پرخطر در میان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد پرداخته شد. از طرف دیگر بررسی ویژگی‌های شخصیتی نه تنها به شناسایی و ایجاد برنامه‌های مداخله‌ای برای افراد درگیر در رفتارهای پرخطر کمک می‌کند، بلکه در پیشگیری از این رفتارهای آسیب‌زا در افراد در معرض خطر نیز مؤثر است.

مواد و روش‌ها

این پژوهش یک تحقیق مقطعی-توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی رشته‌های پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد بود که در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۸۹ مشغول به تحصیل بودند. با توجه به تناسب تعداد دانشجویان هر یک از دانشکده‌های این دانشگاه به کل دانشجویان و همچنین رعایت نسبت دختر و پسر در هر دانشکده به نسبت آن در جامعه، تعداد ۲۰۰ نفر (۱۰۰ دانشجوی دختر و ۱۰۰ دانشجوی پسر) با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و در دسترس انتخاب شدند. حجم نمونه بر اساس فرمول حجم نمونه در مطالعات همبستگی $N=Z^2\ P\ (1-P)/d^2$ محاسبه شد که در آن α=۰/۰۵، d=۰/۰۷ و p=۰/۵ بر اساس صفت رفتار پرخطر در نظر گرفته شد [۱۹]. پس از انجام هماهنگی با مدیریت دانشگاه پیراپزشکی مشهد و اخذ مجوز جهت توزیع پرسش‌نامه و انجام پژوهش، و بعد از جلب همکاری دانشجویان و توجیه آنان درباره اهداف پژوهش، راهنمایی‌های لازم جهت تکمیل پرسش‌نامه‌ها ارائه شد و از آن‌ها درخواست گردید مقیاس‌های مربوط به پرسش‌نامه شخصیتی Neo و رفتارهای پرخطر را تکمیل نمایند. آزمون شخصیتی Neo یکی از آزمون‌های جامعی است که پنج جنبه یا محدوده اصلی شخصیت و ویژگی‌های مرتبط با این جنبه‌ها را می‌سنجد. این پنج جنبه اصلی که در ۵ شاخص آزمون مورد بررسی قرار می‌گیرند، امکان بررسی جامعی از شخصیت افراد بالغ را فراهم می‌سازند. آزمون Neo دارای ۲۴۰ عبارت است که پاسخ به آن‌ها بر روی یک مقیاس پنج درجه‌ای انجام می‌شود. این آزمون در سال ۱۹۸۵ از سوی Costa و Mccrae ارایه شد. ترجمه و انطباق فارسی این آزمون به وسیله حق‌شناس از سال ۱۳۷۶ آغاز گردید [۲۰]. آزمون Neo در برگیرنده یک الگوی فرضی است که از نتیجه جمع‌بندی دهه‌های متمادی پژوهش با روش تحلیل عوامل بر روی ساختار شخصیت به دست آمده است. شاخص‌های این آزمون از گسترش و پالایش ترکیبی از منطق کلامی و روش‌های تحلیل عامل به دست آمده و

یافته‌ها نزدیک به ۱۵ سال مورد پژوهش‌های گسترده بر روی نمونه‌های بالینی و نمونه‌هایی از افراد بالغ بهنجار قرار گرفته است. ضریب پایایی شاخص‌های اصلی این آزمون یعنی: روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، خوشایندی و وظیفه‌شناسی در ایران به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۵، ۰/۸۰، ۰/۷۹، ۰/۷۹ بدست آمده است. روایی محتوایی با این مفهوم بیان می‌شود که برای هر عامل شخصیتی، ۶ صفت فرعی در نظر گرفته شده است و هر صفت با سؤالات خاص خود ارزیابی می‌شود، روایی گروه ملاک به معنی شاخص کارآمدی آزمون و پیش‌بینی رفتار یک فرد در موقعیت‌های خاص است، برای این منظور کارکرد فرد در آزمون با یک ملاک مقایسه می‌شود. به عنوان مثال، انتظار می‌رود بیماران روانی نمره بالایی در روان رنجوری بگیرند، چنین مواردی می‌تواند شواهدی برای روایی آزمون به وجود آورد [۲۱].

پرسش‌نامه رفتارهای پرخطر که اولین بار توسط Kamel-Abbasi و Sargolzari طراحی شده است، یک پرسش‌نامه ۴۰ سؤالی است و رفتارهای پرخطر را در حوزه‌های مختلف شامل ایمنی، خشونت، خودکشی، مصرف سیگار، مصرف الکل، مصرف انواع مواد غیرقانونی، رفتارهای پرخطر جنسی، تغذیه و فعالیت بدنی ارزیابی می‌کند. پرسش‌نامه بر مبنای یک مقیاس پنج نمره‌ای (صفر تا ۴) رتبه‌بندی می‌شود. در ابتدا آزمودنی به صورت بلی/خیر مشخص می‌کند که آیا رفتار مزبور را دارد یا خیر. اگر گزینه خیر را علامت زد، نمره صفر می‌گیرد ولی چناچه گزینه بلی را انتخاب کرد باید شدت رفتار را نیز مشخص کند که بر حسب شدت رفتار به خیلی زیاد نمره ۴، زیاد ۳، کم ۲ و خیلی کم ۱ تعلق می‌گیرد و در حقیقت به صورت لیکرت نمره‌گذاری می‌شود که حداکثر نمره ۱۶۰ می‌باشد. ضریب اعتبار کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۸۰ به دست آمده است [۲۲]. ضریب پایایی این آزمون در پژوهش حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۵ به‌دست آمد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۶ و آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون همزمان و تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد. $p<0/05$ معنی‌دار در نظر گرفته شده است.

نتایج

در این پژوهش میانگین سنی دانشجویان دختر ۲۲/۳۰±۲/۴۵ و دانشجویان پسر ۲۴/۳۶±۲/۹۶ سال بود. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که در کل دانشجویان، دانشجویان دختر و همچنین دانشجویان پسر، ویژگی‌های شخصیتی روان رنجورخویی، موافقت و وظیفه‌شناسی با رفتارهای پرخطر رابطه منفی معنی‌دار و ویژگی‌های شخصیتی باز بودن به تجربه و برون‌گرایی، با رفتارهای پرخطر رابطه مثبت معنی‌دار دارند. در کل دانشجویان، دانشجویان دختر و دانشجویان پسر برون‌گرایی بالاترین و روان رنجورخویی پایین‌ترین ضریب همبستگی را با رفتارهای پرخطر دارد (جدول ۱).

جدول ۱- محاسبه ضریب همبستگی پیرسون به منظور بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتارهای پرخطر در کل دانشجویان، دانشجویان دختر و دانشجویان پسر

	کل دانشجویان	دانشجویان دختر	دانشجویان پسر
روان رنجورخویی	-۰/۴۵**	-۰/۳۱**	-۰/۵۱**
برون‌گرایی	۰/۷۸**	۰/۷۱**	۰/۸۵**
باز بودن به تجربه	۰/۷۱**	۰/۶۴**	۰/۸۴**
موافقت	-۰/۶۳**	-۰/۵۸**	-۰/۶۵**
وظیفه‌شناسی	-۰/۶۹**	-۰/۶۷**	-۰/۷۲**

***: $p<0/01$**

نتایج تحلیل رگرسیون همزمان برای کل دانشجویان نشان می‌دهد که ضریب رگرسیون تمام متغیرهای پیش‌بین ۰/۸۶ و معنی‌دار است. همچنین با محاسبه ضریب تعیین مشاهده می‌شود که با ورود تمامی‌متغیرهای پیش‌بین ۰/۷۵ از تغییرات رفتارهای پرخطر را می‌توان در کل دانشجویان تبیین‌کرد. ضریب رگرسیون همزمان تمام متغیرهای پیش‌بین برای دانشجویان دختر ۰/۸۵ و معنی‌دار است و ضریب تعیین آن نشان می‌دهد که با ورود تمامی‌متغیرهای پیش‌بین، ۰/۷۳ از تغییرات رفتارهای پرخطر را می‌توان در دانشجویان دختر تبیین کرد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود ضریب رگرسیون ویژگی شخصیتی موافقت در دانشجویان دختر معنی‌دار نیست. ضریب رگرسیون همزمان تمام متغیرهای پیش‌بین برای دانشجویان پسر نیز ۰/۹۰ و معنی‌دار است و ضریب تعیین آن نشان می‌دهد که با ورود تمامی متغیرهای پیش‌بین، ۰/۸۱ از تغییرات رفتارهای پرخطر را می‌توان در دانشجویان پسر تبیین کرد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود ضریب رگرسیون ویژگی‌های شخصیتی موافقت و وظیفه‌شناسی در دانشجویان پسر معنی‌دار نیست.

جدول ۲- محاسبه ضرایب حاصل از تحلیل رگرسیون همزمان رفتارهای پرخطر در کل دانشجویان، دانشجویان دختر و دانشجویان پسر برحسب متغیرهای وارد شده

	کل دانشجویان				دانشجویان دختر				دانشجویان پسر			
	B*	خطای معیارB	Beta**	مقدار p	B*	خطای معیارB*	Beta**	مقدار p	B*	خطای معیارB*	Beta**	مقدار p
روان رنجورخویی	-۱/۳۹	۰/۲۹	-۰/۱۸	۰/۰۰	-۰/۸۱	۰/۳۸	-۰/۱۱	۰/۰۳	-۱/۲۸	۰/۳۸	-۰/۱۶	۰/۰۰۱
برون‌گرایی	۱/۹۲	۰/۲۸	۰/۳۹	۰/۰۰	۱/۶۴	۰/۲۹	۰/۳۸	۰/۰۰	۱/۹۸	۰/۴۷	۰/۳۸	۰/۰۰
موافقت	-۰/۸۱۷	۰/۲۶	-۰/۱۵	۰/۰۰۳	-۰/۵۱	۰/۲۸	-۰/۱۲	۰/۰۷	-۰/۵۰	۰/۴۵	-۰/۰۸	۰/۲۷
وظیفه‌شناسی	-۰/۹۴	۰/۲۷	-۰/۱۹	۰/۰۰۱	-۱/۲۲	۰/۲۶	-۰/۳۲	۰/۰۰	-۰/۵۵	۰/۴۸	-۰/۱۰	۰/۲۴
باز بودن به تجربه	۰/۸۱۶	۰/۲۶	۰/۱۷	۰/۰۰۲	۰/۷۴	۰/۲۴	۰/۲۱	۰/۰۰۳	۱/۷۳	۰/۵۰	۰/۳۱	۰/۰۰۱

**** Unstandardized Coefficients***
***** Standardized Coefficients***

نتایج رگرسیون گام به گام برحسب متغیرهای پیش‌بین نشان می‌دهد که به ترتیب متغیرهای برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، روان رنجورخویی، موافقت و باز بودن به تجربه بیشترین رابطه را با رفتارهای پرخطر در کل دانشجویان دارند. در واقع سهم ویژگی‌های شخصیتی نئو در رفتارهای پرخطر در کل دانشجویان به تفکیک به این صورت است: برون‌گرایی ۰/۶۰، وظیفه‌شناسی ۰/۰۸، روان رنجورخویی ۰/۰۴، باز بودن به تجربه ۰/۰۱ و موافقت ۰/۰۲ (جدول ۳).

جدول۳- محاسبه تحلیل رگرسیون گام به گام متغیرهای پیش‌بین و رابطه آن با رفتارهای پرخطر برای کل دانشجویان

گام‌های رگرسیون		شاخص‌های آماری				
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	P-Value	ضریب تعیین
		ضریب B	خطای معیار B	Beta		
اول	برون‌گرایی	۳/۸۱	۰/۲۱	۰/۷۸	۰/۰۰	۰/۶۰
دوم	وظیفه‌شناسی	-۱/۷۰	۰/۲۴	۰/۳۵	۰/۰۰	۰/۶۸
سوم	روان رنجورخویی	-۱/۵۵	۰/۲۹	-/۲۰	۰/۰۰	۰/۷۲
چهارم	بازبودن به تجربه	۰/۸۲	۰/۲۶	۰/۱۷	۰/۰۰۲	۰/۷۳
پنجم	موافقت	-۰/۸۱	۰/۲۶	-۰/۱۵	۰/۰۰۳	۰/۷۵

در رگرسیون گام به گام، ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان دختر به ترتیب، بر اساس نمره Beta حاصل از رگرسیون همزمان آنان در معادله وارد شدند لذا ویژگی شخصیتی موافقت که ضریب Beta آن معنی‌دار نبود از معادله رگرسیون حذف گردید. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام برحسب متغیرهای پیش‌بین نشان می‌دهد که به ترتیب متغیرهای برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، باز بودن به تجربه و روان رنجورخویی بیشترین رابطه را با رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر دارند. سهم ویژگی‌های شخصیتی Neo در رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر به تفکیک عبارت است از: برون‌گرایی ۰/۵۱، وظیفه‌شناسی ۰/۱۶، باز بودن به تجربه ۰/۰۴، و روان‌رنجورخویی ۰/۰۱ (جدول ۴).

جدول۴- محاسبه تحلیل رگرسیون گام به گام متغیرهای پیش بین و رابطه آن با رفتارهای پرخطر برای دانشجویان دختر

گام‌های رگرسیون		شاخص‌های آماری				
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	P-Value	ضریب تعیین
		ضریب B	خطای معیار B	Beta		
اول	برون‌گرایی	۳/۰۷	۰/۳۰	۰/۷۱	۰/۰۰	۰/۵۱
دوم	وظیفه‌شناسی	-۱/۷۰	۰/۲۴	-۰/۴۴	۰/۰۰	۰/۶۷
سوم	باز بودن به تجربه	۰/۸۲	۰/۲۵	۰/۲۳	۰/۰۰۱	۰/۷۱
چهارم	روان رنجورخویی	-۰/۹۱	۰/۳۸	-۰/۱۳	۰/۰۲	۰/۷۲

با توجه به این که در تحلیل رگرسیون همزمان تنها ضریب رگرسیون سه متغیر برون‌گرایی، باز بودن به تجربه و روان رنجورخویی برای دانشجویان پسر معنی‌دار بود، در تحلیل رگرسیون گام به گام این سه متغیر به ترتیب بر اساس نمره Beta در معادله وارد شدند. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام برحسب متغیرهای پیش‌بین نشان

می‌دهد که به ترتیب متغیرهای برون‌گرایی، باز بودن به تجربه و روان رنجورخویی بیشترین رابطه را با رفتارهای پرخطر در دانشجویان پسر دارند. سهم ویژگی‌های شخصیتی Neo در رفتارهای پرخطر در دانشجویان پسر به تفکیک عبارت است از: برون‌گرایی ۰/۷۳، باز بودن به تجربه ۰/۰۴، و روان رنجورخویی ۰/۰۲.

جدول ۵- محاسبه تحلیل رگرسیون گام به گام متغیرهای پیش بین و رابطه آن با رفتارهای پرخطر برای دانشجویان پسر

گام‌های رگرسیون		شاخص‌های آماری				
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	P-Value	ضریب تعیین
		ضریب B	خطای معیار B	Beta		
اول	برون‌گرایی	۴/۳۸	۰/۲۶	۰/۸۵	۰/۰۰	۰/۷۳
دوم	بازبودن به تجربه	۲/۲۵	۰/۵۱	۰/۴۱	۰/۰۰	۰/۷۷
سوم	روان رنجورخویی	-۱/۳۱	۰/۳۸	-۰/۱۷	۰/۰۰۱	۰/۷۹

بحث

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی روان رنجورخویی، وظیفه‌شناسی، موافقت با رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر، پسر و کل دانشجویان رابطه منفی معنی‌دار دارند. همچنین ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و باز بودن به تجربه با رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر، پسر و کل دانشجویان رابطه مثبت معنی‌دار دارند. علاوه بر این، پس از برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، روان رنجورخویی، موافقت و سپس باز بودن به تجربه به ترتیب بیشترین رابطه را با رفتارهای پرخطر در کل دانشجویان داشتند؛ به طوری که با افزایش برون‌گرایی، بازبودن به تجربه میزان رفتارهای پرخطر افزایش، و با افزایش روان رنجورخویی و موافقت میزان رفتارهای پرخطر کاهش می‌یابد.

روان رنجورخویی با رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر و پسر و کل دانشجویان رابطه منفی معنی‌داری نشان داد. با استفاده از تحلیل رگرسیون همزمان و گام به گام نیز این رابطه معنی‌دار بود. این نتیجه با یافته‌های Nicholson و همکاران [۱۱] و Anic [۱۳] همخوان، اما با نتایج مطالعات Vollrath و Torgersen [۱۲]، Hoyle و همکاران [۱۵] Malouff و همکاران [۱۶]، Terracciano و همکاران [۱۷] و Ruiz و همکاران [۱۸] ناهمخوان است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که ویژگی‌های متمایز افراد روان رنجور از جمله: تجربه هیجانات منفی مثل اضطراب و افسردگی؛ ترس، غم، برانگیختگی، احساس گناه، احساس کلافگی دایم و فراگیر مانع از درگیر شدن آنان در رفتارهای هیجان‌انگیز و پرخطر می‌شود. اما مغایرت این یافته با نتایج پژوهش‌های دیگر را می‌توان چنین تبیین کرد که در پژوهش‌های Malouff و همکاران [۱۶]، Terracciano و همکاران [۱۷] و Ruiz و همکاران [۱۸] که در نتایج آن‌ها ویژگی شخصیتی روان رنجورخویی با رفتارهای پرخطر رابطه مثبتی دارد

رفتارهای پرخطر عمدتاً شامل مصرف الکل و استعمال سیگار بوده است. در واقع، افرادی که ویژگی روان رنجورخویی بالایی دارند، جهت کاهش علایم روان رنجور خود از جمله اضطراب و افسردگی به سمت این گونه رفتارهای پرخطر روی می‌آورند. در صورتی که همین ویژگی‌های روان رنجور ممکن است مانع از ارتکاب رفتارهای پرخطر دیگری که نیاز به شور و انرژی دارند، شود. به عبارتی، تفاوت این یافته می‌تواند به نوع رفتارهای پرخطر مورد بررسی در مطالعات انجام شده، مربوط شود.

بین ویژگی شخصیتی برون‌گرایی و رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر و پسر و کل دانشجویان رابطه مثبت معنی‌داری وجود داشت. نتایج تحلیل رگرسیون همزمان و گام به گام نیز نشان داد که برون‌گرایی، پیش‌بینی‌کننده معنی‌دار رفتارهای پرخطر می‌باشد. این یافته با نتایج پژوهش‌های Nicholson و همکاران [۱۱]، Vollrath و Torgersen [۱۲] و Hoyle و همکاران [۱۵] همخوانی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که مشخصه‌های تمایل به معاشرت، خونگرمی، جرأت‌مندی، جستجوی محرک و فعال بودن در افراد برون‌گرا می‌تواند در سوق دادن افراد به سمت ارتکاب رفتارهای پرخطر اثرگذار باشد. به نظر می‌رسد این افراد برای داشتن تجارب تازه و هیجان‌آمیز حتی دارای درجاتی از خطرات اجتماعی و فیزیکی، کنجکاو و مشتاق و با دل و جرات باشند.

ویژگی شخصیتی باز بودن به تجربه با رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر، پسر و کل دانشجویان رابطه مثبت معنی‌داری داشت. نتایج تحلیل رگرسیون همزمان و گام به گام نیز نشان داد که این ویژگی، قابلیت پیش‌بینی رفتارهای پرخطر را دارد. این نتیجه با پژوهش‌های Nicholson و همکاران [۱۱]، Anic [۱۳] و Terracciano و همکاران [۱۷] همخوان است. افراد باز، زندگی سرشار از تجربه دارند، کنجکاو و خلاق هستند و در مقایسه با افراد بسته احساسات مثبت و منفی فراوانی دارند. تبیینی که می‌توان در ارتباط با این نتیجه اشاره کرد این است که صفات کنجکاوی و حساسیت هیجانی در افراد گشوده، احتمالاً می‌تواند دلیل خوبی برای جذب شدن این افراد به سمت رفتارهای پرخطر باشد.

بین ویژگی شخصیتی موافقت و رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر، دانشجویان پسر و کل دانشجویان رابطه منفی معنی‌دار وجود داشت. اما نتایج تحلیل رگرسیون همزمان و گام به گام نشان داد که موافقت تنها در کل دانشجویان پیش‌بینی‌کننده معنی‌دار رفتارهای پرخطر است و در دانشجویان دختر و پسر به تفکیک جنسیت، قابلیت پیش‌بینی رفتارهای پرخطر را ندارد. نتیجه حاصل در زمینه رابطه بین موافقت و رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر، پسر و کل دانشجویان با نتایج Nicholson و همکاران [۱۱]، Anic [۱۳]، Malouff و همکاران [۱۶]، Terracciano و همکاران [۱۷] و Hoyle و همکاران [۱۵] همخوان می‌باشد. افراد موافق دارای برخی ویژگی‌های متمایز هستند که عبارتند از: نوع‌دوستی و کمک به دیگران، تواضع، سادگی، اعتماد، آمادگی برای دفاع از حق فردی، پیش روی به سمت جنبه‌های مثبت اجتماعی و سلامت روانی بیشتر. به دلیل وجود برخی از ویژگی‌های مذکور از جمله سادگی و اعتماد

است که افراد موافق‌تر، نمره کمی در رفتارهای پرخطر کسب می‌کنند. به این معنی که افراد موافق کمتر به سوی رفتارهای پرخطر سوق پیدا می‌کنند. در تبیین عدم پیش‌بینی معنی‌دار رفتارهای پرخطر توسط ویژگی شخصیتی موافقت، می‌توان چنین گفت که در دانشجویان دختر و دانشجویان پسر این ویژگی در مقایسه با سایر ویژگی‌های شخصیتی Neo از قدرت پیش‌بینی کمتری برخوردار است.

ویژگی شخصیتی وظیفه‌شناسی با رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر، دانشجویان پسر و کل دانشجویان رابطه منفی معنی‌داری داشت. اما نتایج تحلیل رگرسیون همزمان و گام به گام نشان داد که وظیفه‌شناسی تنها در دانشجویان دختر و کل دانشجویان پیش‌بینی‌کننده معنی‌دار رفتارهای پرخطر است و در دانشجویان پسر، قابلیت پیش‌بینی رفتارهای پرخطر را ندارد. این نتیجه در زمینه رابطه بین وظیفه‌شناسی و رفتارهای پرخطر در کل دانشجویان تأییدکننده یافته‌های Nicholson و همکاران [۱۱]، Vollrath و Torgersen [۱۲]، Malouff و همکاران [۱۶]، Hoyle و همکاران [۱۷] و Ruiz و همکاران [۱۸] می‌باشد. افراد وظیفه‌شناس به دلیل وجود ویژگی‌هایی مانند توانایی کنترل تکانه‌ها و تمایلات، به کارگیری طرح و برنامه در رفتار خود برای رسیدن به اهداف، نمره بالا در زمینه‌های حرفه‌ای و دانشگاهی، دقیق و محتاط بودن، انعطاف‌پذیری، وقت‌شناسی و قابلیت اعتماد، کمتر در رفتارهای پرخطر درگیر می‌شوند.

در دانشجویان دختر به ترتیب ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، باز بودن به تجربه و روان رنجورخویی پیش‌بینی‌کننده معنی‌دار رفتارهای پرخطر بودند در حالی که در دانشجویان پسر به ترتیب ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، باز بودن به تجربه و روان رنجورخویی به طور معنی‌داری رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی کردند. اگرچه مطالعات پیشین به چنین مقایسه‌ای نپرداخته‌اند اما در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که احتمالاً ویژگی‌های شخصیتی، در تعامل با جنسیت آزمودنی‌ها رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی می‌کنند. به طوری که ویژگی شخصیتی وظیفه‌شناسی، پیش‌بین معنی‌دار رفتارهای پرخطر در دانشجویان دختر می‌باشد.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش انجام تحقیق با پرسش‌نامه‌های خودگزارشی است که در این نوع تحقیق همیشه امکان دارد آزمودنی‌ها پاسخ‌های غیرواقعی یا تحریف شده بدهند. محدودیت دیگر نیز فقر منابع ایرانی در زمینه موضوع پژوهش بود. یکی دیگر از محدودیت‌های این مطالعه تصادفی نبودن نمونه‌های مورد بررسی است که این امر می‌تواند اعتبار و تعمیم نتایج را قدری با مشکل مواجه می‌سازد.

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی و ارتکاب رفتارهای پرخطر رابطه معنی‌دار وجود دارد. لذا با توجه به این نتایج به منظور جلوگیری از شیوع رفتارهای پرخطر در میان دانشجویان و نسل جوان تحصیل‌کرده، پیشنهاد می‌شود سطح آگاهی والدین و مربیان

در زمینه مسائل تربیتی و عوامل اثرگذار بر شکل‌گیری شخصیت فرزندان آنان، به ویژه در دوران کودکی، ارتقا داده شود؛ به طوری که آنان آگاهانه در فرآیند تربیت فرزندان خود مانع از شکل‌گیری ویژگی‌های شخصیتی شوند که در ارتکاب رفتارهای پرخطر تأثیرگذارند و ویژگی‌هایی را در فرزندان خود رشد دهند که در مقابله با این رفتارها یاری رسانند. از طرف دیگر، توانمندسازی جوانان در خصوص مهارت‌های زندگی به ویژه مهارت‌های خودآگاهی، مدیریت استرس، مدیریت هیجانات، حل مسئله و تصمیم‌گیری می‌تواند نقش به سزایی در کاهش مشکلات بین فردی، پرخاشگری، خشونت، ناامیدی، رفتارهای خود آسیب‌زننده و رفتارهای خطرناک توجه‌طلبانه داشته باشد. تهیه و تنظیم بروشورهای آموزشی در دانشگاه‌ها و نهادهای فرهنگی اجتماعی در زمینه رفتارهای پرخطر و عوامل مؤثر در ارتکاب آن‌ها نیز تأثیر به سزایی در جلوگیری از افزایش فراوانی این رفتارها در دانشجویان خواهد داشت. با توجه به این که میزان رفتارهای پرخطر در دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر می‌باشد، لازم است در مداخله‌های پیشگیرانه، این گروه مورد توجه جدی‌تری قرار گیرند.

تشکر و قدردانی

از تمامی دانشجویانی که محققین را در امر جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز این مطالعه یاری رساندند و نیز از همکاری خانم سمانه اسدی در اجرای این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

References

[1] Boyer TW. The development of risk-taking: A multiperspective review. *Dev Rev* 2006; 26: 291-345.

[2] Buelow MT. The Influence of Cognitive, Personality and Social Variables: Predicting Changes in Risky Behaviors over a Two-Year Interval. [Dissertation]. Ohio University: College of Arts and Science; 2005.

[3] Wilson MD, Jorffe A. Adolescent medicine. *JAMA* 1995; 273(21): 1657-9.

[4] Costa PT, McCrae RR. NEO PI-R professional manual. Odessa, FL: Psychol Assess Resour. 1992. pp: 20-30.

[5] Chin HK, Ju YY, Cheng C. Tridimentional personality of adolescents with internet addiction and substance use experience. *Can J Psychiatr* 2006; 51(14): 887-94.

[6] Hardie E, Tee MY. Excessive internet use: The role of personality; loneliness and social support networks in internet addiction. *Aust J Emerg Technol Soc* 2007; 5(1): 34-44.

[7] Cooper C. Individual differences. 2nd ed. London: Arnold. 2002.

[8] Bagby R, Vachon D, Bulmash EL, Toneatto T, Quilty LC, Costa P. Pathological gambling and five factor model of personality. *J Affect Disord* 2007; 43(17): 873-90.

[9] McCrae RR, Terracciano A. 78 Members of the Personality Profiles of Cultures Project: Universal features of personality traits from the observer's perspective: Data from 50 cultures. *J Person Soc Psychol* 2005; 88: 547-561.

[10] Terracciano A, McCrae RR. Cross-cultural studies of personality traits and their relevance to psychiatry. *Epidemiol Psychiatr Soc* 2006; 15(3): 176-84.

[11] Nicholson N, Soane E, Fenton-O'Creevy M, William P. Personality and domain-specific risk taking. *J Risk Res 2005*; 8(2): 157-76.

[12] Vollrath M, Torgersen S. Who takes health risks? A probe into eight personality types. *Person Individ Differ* 2002; 32: 1185-97.

[13] Anic G. The Association between Personality and Risk Taking. [Dissertation]. University of South Florida, College of Public Health; 2007.

[14] Lauriola M, Levin IP. Personality traits and risky decision-making in a controlled experimental task: an exploratory study. *Person Individ Differ* 2001; 31: 215-26.

[15] Hoyle RH, Fejfar MC, Miller JD. Personality and sexual risk taking: a quantitative review. *J Pers* 2000; 68(6): 1203-31.

[16] Malouff JM, Thorsteinsson EB, Schutte NS. The five-factor model of personality and smoking: a meta-analysis. *J Drug Educ* 2006; 36(1): 47-58.

[17] Terrancciano A, Löckenhoff CE, Crum RM, Bienvenu OJ, Costa PT JR. Five-Factor Model personality profiles of drug users. *BMC Psychiatry* 2008; 8: 22.

[18] Ruiz MA, Pincus AL, Dickinson KA. NEO PI-R predictors of alcohol use and alcohol unrelated problems. *J Pers Assess* 2003; 81(3): 226-36.

[19] Sarmad Z, Bazargan A, Hejazi E. Research Methods in Behavioral Sciences. Tehran: Agah. 2006; pp. 186-8.

[20] Haghshenas H. Diary of personality theories. Five factor model of personality. *Shiraz Univ Med Sci press*; 2006; 9-13. [Farsi]

[21] Garousi T. Norming NEO personality test and analytic studying of characters and its structure in Iran universities students. [Dissertation].Tehran: Tarbiat Modarres University, College of psychology; 1998: 53-75. [Farsi]

[22] Kamel-Abbasi AR, Sargolzaei H. Studing Risky behaviors among students of colleges of Economic-Official Science and Mathematical Science. [Dissertation]. Mashhad: Ferdowsi University, College of psychology; 2006. [Farsi]

The Relationship between Personality Characteristics and Risky Behaviors among College Students of Mashhad University of Medical Sciences

T. Kazemeini[1], M. Modarres Gharavi[2]

Received: 09/02/2011 Sent for Revision: 14/02/2012 Received Revised Manuscript: 15/04/2012 Accepted: 15/05/2012

Background and Objectives: Risky behaviors can lead to high rates of morbidity and mortality among college students. The purpose of this research was to investigate the correlation between personality characteristics and risky behaviors among college students of Mashhad University of Medical Sciences.

Materials and Methods: In this descriptive study 200 students of Mashhad University of Medical Sciences (100 femals and 100 mals) during 2010-11 were investigated. Participants were recruited with stratified sampling and if they were accessible or volunterily participated in the study. NEO PI-OR Inventory and Risky Behaviors Questionnaires were used. Deta were analyzed using Pearson correlation, Simultaneous regression and Stepwise regression.

Results: The results showed that personality characteristics of neuroticism (r=-0.45), agreeableness (r=-0.63), and conscientiousness (r=-0.69), were all in significant negative correlation with risky behaviors (p<0.01). Also personality characteristics of extroversion (r=0.78) and openness to experience (r=0.71) had a significant positive correlation with risky behaviors (p<0.01). Findings of linear and hierarchical regression analysis revealed that personality characteristics were predictable in total 0.75 percent of risky behaviors variance, from which the contribution of extroversion, conscientiousness, neuroticism, openness to experience, and agreeableness respectively were 0.60, 0.08, 0.04, 0.1, and 0.2 percent respectively.

Conclusion: The findings of this research can not only aid in creating intervention programs for those who are engaging in risky behaviors, but it can also aid in preventing these behaviors in people who are at risk.

Keywords: personality characteristics, risky behaviors, college students

Funding: This study did not have any sources of funding.

Conflict of interest: None declared.

Ethical approval: The ethics committee of Mashhad University of Medical Sciences approved this study.

How to cite this article: Kazemeini T, Modarres Gharavi, M. The relationship between personality characteristics and risky behaviors among college students of Mashhad University of Medical Sciences. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2013; 12(1): 15-26. [Farsi]

1-Ph.D Student in Psychology, Faculty of educational Sciences and Psychology, Ferdowsi university of Mashhad, Mashhad, Iran (Crresponding Author), Tel: (0511) 8790915, Fax: (0511) 8790915, E-mail: tkazemeini@gmail.com

2-Assistant Prof, Psychiatry and Behavioral Sciences Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran